

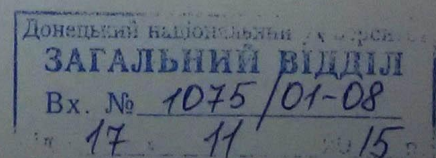
ВІДГУК
офіційного опонента
доктора економічних наук, професора
Безтелесної Людмили Іванівни
на дисертаційну роботу Дружиніної Вікторії Валеріївни
«Стратегічні імперативи забезпечення збалансованості місцевого ринку
праці», представлену до захисту у спеціалізованій вченій раді Д 11.051.03
у Донецькому національному університеті (м. Вінниця) МОН України
на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці,
соціальна економіка і політика

Актуальність теми дослідження

Одним із найсуттєвіших і найдинамічніших ринків є ринок праці як система економічних механізмів, норм та інститутів, що забезпечують відтворення робочої сили і використання праці. В умовах розвитку та трансформації вітчизняного ринку праці великого значення набувають дослідження притаманних йому основних тенденцій, які дають змогу спрогнозувати майбутню ситуацію та є підґрунтям для розробки й впровадження заходів щодо регулювання ситуації на ринку праці.

Проблеми ринку праці й зайнятості населення є виключно актуальними для міст, перед якими стоїть необхідність зберегти, примножити і раціонально використати наявний трудовий потенціал. Без цього неможливим є подальше просування шляхом ринкових реформ, де вирішальною передумовою підвищення ефективності місцевого ринку праці стає використання висококваліфікованої, мобільної робочої сили, зацікавленої як у високих результатах виробництва, так і у стабільній зайнятості на стратегічну перспективу.

Однак для місцевого ринку праці, який, з одного боку, задовольняє потреби регіональних ринків праці шляхом забезпечення робочою силою, а з іншого – являє собою суму великої кількості внутрішньофірмових ринків праці, характерним є наявний дисбаланс попиту та пропозиції, що проявляється в диспропорціях заробітної плати, скороченні кваліфікованих робочих місць на провідних підприємствах, припиненні співпраці навчальних закладів з підприємствами тощо.

Отже для вирішення існуючих проблем необхідним є визначення концептуальних напрямів щодо забезпечення збалансованості місцевого ринку праці, що пояснює актуальність теми дисертаційної роботи.

Наукова новизна отриманих результатів

В результаті проведеного дослідження отримано ряд результатів, що характеризуються науковою новизною, а саме:

запропоновано ринок праці узагальнено розглядати як систему соціально-економічних відносин між працівниками, роботодавцями та суспільством (організаціями та інститутами) з метою реалізації здатності до праці, забезпечення соціальних гарантій, узгодження інтересів сторін трудових відносин, інтересів держави, правового регулювання умов найму тощо (с. 25);

розроблено когнітивну схему багаторівневого функціонування ринку праці (с. 59) як узагальнюючий висновок щодо необхідності розглядати ринок праці як багаторівневу систему;

надано визначення поняття «місцевий ринок праці», під яким слід розуміти, по-перше, систему суспільно-економічних відносин, спрямованих на подолання диспропорцій у попиті та пропозиції в рамках низового рівня адміністративно-територіального поділу держави (населених пунктів, сільських районів); по-друге – сукупність суспільних (у широкому розумінні) або економічних (у вузькому розумінні) відносин, пов'язаних із залученням (вивільненням) найманих працівників у суспільне виробництво і вартісною оцінкою витрат і результатів їх праці з урахуванням масштабів та пропорцій, що склались внаслідок суспільного розподілу праці (територіального та галузевого) у заданих територіальних межах (с. 57-58);

введено у науковий обіг поняття «виробничо-освітній кластер», який представляє собою сукупність сконцентрованих переважно за територіальною ознакою бізнес-одиниць як однієї, так і різних сфер діяльності, які знаходяться у консолідованій довготривалій багаторівневій взаємодії та взаємозалежності з іншими суб'єктами (освітніми установами, органами влади) з метою досягнення раціональних співвідношень у попиті та пропозиції робочої сили (с. 280-281); обґрунтовано, що місцевий ринок праці слід розглядати саме як виробничо-освітній кластер, в якому виникають диспропорції попиту та пропозиції робочої сили, своєчасна ліквідація яких

має бути спрямована на ефективний перерозподіл робочої сили відповідно до потреб економічного розвитку території (с. 292, с. 298);

запропоновано суб'єктно-функціональний механізм забезпечення збалансованості місцевого ринку праці (с. 348) із розробкою структурної схеми взаємодії елементів зазначеного механізму й обґрунтуванням необхідності розробки інтегрального показника рівня збалансованості / незбалансованості місцевого ринку праці;

обґрунтовано створення освітньо-промислових груп як сукупності навчальних закладів і підприємств, які об'єднали за системою участі свої матеріальні і нематеріальні активи на основі договору про створення освітньо-промислової групи та інтеграції з метою реалізації інвестиційних та інших проектів і програм, спрямованих на підвищення якості підготовки кадрів усіх рівнів освіти відповідно до сучасних вимог технологічного та економічного розвитку підприємств як основних суб'єктів місцевого ринку праці (с. 362-363, с. 369);

розроблено концепцію стратегічного забезпечення збалансованості місцевого ринку праці, відповідно до якої імперативи забезпечення збалансованості ринку праці на місцевому рівні повинні мати стратегічний характер і бути вбудованими в систему соціально-економічного розвитку держави та регіону, зміст якої втілено у концептуальній схемі стратегічного забезпечення збалансованості місцевого ринку праці (с. 418).

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки і рекомендації, які викладено у представленій дисертаційній роботі, є обґрунтованими та достовірними, оскільки вони отримані з використанням діалектичного методу наукового пізнання, а також загальнонаукових методів пізнання: аналізу і синтезу, абстрактно-логічного та статистичного аналізу, анкетування, аналізу ієрархій, кластерного аналізу, функціонального підходу та ін.

Дослідження проведено з використанням вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актів, матеріалів Державної служби статистики України, звітів і аналітичних публікацій економічних організацій, результатів наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців із проблем забезпечення ефективною реалізацією політики забезпечення збалансованості ринку праці в умовах розвитку економічної системи.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано в рамках тематики науково-дослідної роботи кафедри менеджменту Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського МОН України – держбюджетних тем «Формування господарських рішень в умовах трансформації відкритої економіки України» (номер державної реєстрації ДР № 0113U002178), «Дослідження економіко-організаційного механізму забезпечення стійкого розвитку регіонів» (номер державної реєстрації ДР № 0114U003041), а також відповідно до тематики наукових досліджень відділу проблем просторового розвитку економіки Інституту економіко-правових досліджень НАН України (м. Донецьк) – держбюджетної теми «Формування багаторівневої системи стратегічного планування розвитку регіонів» (номер державної реєстрації ДР № 0111U001146).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Теоретичне значення результатів проведеного дослідження полягає в поглибленні теоретичних і науково-методологічних основ дослідження регулювання ринку праці на місцевому рівні у стратегічних імперативах розвитку.

Результати дослідження мають також практичне значення – їх використано на регіональному та місцевому рівнях, рівні підприємств, зокрема у практичній діяльності Департаменту економічного розвитку Полтавської обласної державної адміністрації (довідка № 03.1–07/739 від 16.04.2014); Департаменту соціального захисту населення Сумської обласної державної адміністрації (довідка № 01/2183 від 10.06.2014); Полтавського обласного центру зайнятості (довідка № 15-54/541 від 15.05.2014); Управління економіки Виконавчого комітету Кременчуцької міської ради (довідка № 08-57/183 від 23.04.2014); Кременчуцького міськрайонного центру зайнятості (довідка № 2485 від 13.05.2014); Кременчуцького міського науково-методичного центру Кременчуцької міської ради (довідка № 01-12/о-176 від 18.04.2014); ПАТ «Кременчуцький сталеливарний завод» (довідка № 40-12/807 від 29.01.2014); ТОВ «НВФ Техвагонмаш» (м. Кременчук) (довідка № 498/1 від 16.10.2013).

Крім того, результати, отримані в дисертаційній роботі, використано в навчальному процесі Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського при викладанні дисциплін «Економіка праці й соціально-трудова відносини», «Державне та регіональне управління», «Державне регулювання економіки» (довідка № 81-10/1571 від 11.11.2014).

Зауваження та дискусійні положення до дисертації

Робота не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень, до яких слід віднести такі.

1. Не можна не погодитись з тим, що проблеми місцевого ринку праці знаходяться практично поза увагою сучасної економічної науки. Однак відбувається це, скоріше, не через труднощі отримання статистичної та аналітичної інформації, про що автор говорить на с. 71, а через недооцінку дієвості важелів місцевого рівня при вирішенні проблем ринку праці. Якщо ж розглядати проблему інформаційного забезпечення аналізу місцевого ринку праці, то слід було конкретизувати його напрями і способи вирішення питання – аналіз інституційно-нормативного середовища, складання і розробка масивів статистичної, експертної інформації і т.п., виходячи зі змістовної сутності місцевого ринку праці, його економічної складової (с. 57-58).

2. Достатньо суперечливим виглядає висновок, що технологічний, інноваційний та інвестиційний аспекти особливу вагомість мають щодо розвитку ринку праці на світовому рівні, а щодо місцевого рівня їх вплив є опосередкованим (с. 67). З цим навряд чи можна погодитись, оскільки використання інвестицій, втілення технологічних рішень та інновацій відбувається саме на місцевому рівні через створення та модернізацію робочих місць, що безпосереднім чином впливає на стан, параметри, перспективи розвитку місцевого ринку праці. Саме у викладеному контексті відбувається суб'єктний взаємозв'язок у ринковій системі (про який мова йде на с. 70), формуючи попит і пропозицію робочої сили, у т.ч. за участі держави.

3. Додаткових пояснень вимагає твердження, що поява вразливих місць функціонування місцевого ринку праці формує імперативи структурних зрушень та модернізації останнього (с. 228). Скоріше, мова має йти про якісні зміни у змісті праці на місцевому рівні, які найбільшою мірою впливають на

характер відносин учасників місцевого ринку праці, з урахуванням усіх позитивних і негативних моментів (наприклад, про диференціацію та об'єднання окремих функцій ринку праці в процесі забезпечення збалансованості останнього).

4. Серед запропонованих критеріїв оцінки зовнішнього впливу на функціонування сукупного місцевого ринку праці (с. 303-304) передбачено використання якісних показників, які можуть бути отримані експертним шляхом. До числа таких показників належать взаємозв'язок і взаємовплив господарських суб'єктів місцевого ринку праці, ступінь політичного впливу на місцеві органи самоврядування (табл. 4.1). Водночас не конкретизовано, хто буде виступати у якості експертів, та й власне перелік показників, оцінюваних експертним шляхом, не виглядає беззаперечним. Зокрема, в інституційному блоці показників, про які йде мова, відсутня оцінка законодавчо-нормативної бази.

5. Не можна не погодитись з тим, що місцеві ринки праці є подібними за елементним складом (автор виділяє вісім складових оцінки даної подібності), що утворює стійку структурно взаємопов'язану сукупність правових, соціальних, економічних, організаційних, управлінських засад забезпечення структурної відповідності попиту та пропозиції робочої сили (с. 326) в рамках визначених територій, покладену в основу розробки суб'єктно-функціонального механізму забезпечення збалансованості місцевого ринку праці (рис. 4.17). Водночас реалізація викладеного механізму, судячи з його змісту, має передбачати врахування часового чинника, однак даний аспект у своїх міркуваннях дисертант оминає, лише фрагментарно згадуючи про фактор часу на с. 327, говорячи про необхідність забезпечення відповідності попиту і пропозиції робочої сили у часі.

6. Потребує пояснень часова спрямованість дослідження: чому при формулюванні завдання втілення розроблених стратегічних імперативів забезпечення збалансованості місцевого ринку праці та необхідності їх убудованості у розвиток соціально-економічної сфери держави та регіону мова йде про період до 2023р. (с. 390), а при оцінці наслідків реалізації концепції стратегічного забезпечення збалансованості місцевого ринку праці – про 2020р. (сс. 413, 414-415, 417)?

Загальний висновок

Зроблені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Слід зазначити, що автору вдалося вирішити важливе наукове завдання системно-методологічного та концептуально-стратегічного забезпечення збалансованості місцевого ринку праці з урахуванням системного характеру останнього.

Дисертація Дружиніної В.В. за змістом й якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук. Вибрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; завдання дисертаційної роботи в цілому виконано. Тема дисертації відповідає спеціальності 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

Автореферат дисертації необхідним чином розкриває основні її положення та висновки, є ідентичним дисертації за структурою та змістом та не містить інформації, що є відсутньою у дисертаційній роботі.

Дисертація за своїм змістом відповідає п. п. 9, 10, 12, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор – Дружиніна Вікторія Валеріївна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

Офіційний опонент,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри трудових ресурсів і підприємництва Національного університету водного господарства та природокористування
Міністерства освіти і науки України

Л.І. Безтелесна

Підпис завідувача кафедри трудових ресурсів і підприємництва, д.е.н., професора Безтелесної Л.І. засвідчую:

Начальник відділу кадрів
Національного університету водного господарства та природокористування

М.В. Матіяш
11.11.2015 р.

М.В. Матіяш